

ŞAN ŞEREF KİMİNDİR?

Aşağıdaki satırlar, Damar Arıkoğlu'nun, Gazi Mustafa Kemal'in 1339 yılında Uşak Türk ocağına yaptığı bir ziyaret hakkındaki notlarından alınmıştır:

Kahveler içiliyordu. Ocaklı arkadaşlardan sarışın, tahminen otuz iki yaşlarında bir genç ayağa kalktı. Misafirlerini selâmladıktan sonra bir nutuk söyledi.

Hatırlı söz Ataturk'e intikal ettirip O'nu Napolyon ve Bismark'a mukayese etmeğe giriştiği zaman, Atatürkün memnun olmadığını kaslarını çatmasından anlamıştık. Henüz kahvesini bitirmemişti. Derhal ayağa kalktı:

— Bey biraderimizin müsaadelerile burada bir noktayı tenvir etmek maksadile sözlerini kesiyorum. Efendiler, bu arkadaş beni Bismark ve Napolyonla mukayeseye kalkıştılar. Napolyon kimdir? Taç ve macera peşinde koşan bir insan! Bismark ise tacidara hizmet eden bir adam! Ben böyle bir adam değilim! dedi ve yerine oturdu.

Hatırlı pek sıklıkla; sözlerini tashih etmek üzere:

«— Affedersiniz Paşa Huzretleri, sözlerim yanlış anlaşılabilir. Sizin şerefünüzden, şanımsızdan bahsetmek istiyordum...»
Sözlerini henüz bitirmemişti ki Atatürk tekrar ayağa kalktı:
«— Efendiler, bu bey biraderimiz ikinci bir hataya daha düşüldü. Hangi şan, hangi şeref? Eğer mensup olduğum milletin şanı, şerefi varsa, ben de şanlı ve şerefliyim. Aksi takdirde içinizden herhangi biri çıkar da şan ve şeref arkasından koşar ve teferrüt etmek isterse, biliniz ki başınıza belâdır! belâdır! belâdır! Millet bu gibilerine asla müsaade etmemelidir.

ATATÜRK İÇİN

Amerikan ayan üyeleri ne diyor?

Ataturkün ölümüyle sadece Türkiye değil, bütün dünya en asil bir evladını kaybetti. Ölümünden sonra bütün dünya gazetelerinde onun için çıkan sayfa dolusu yazı bu acının milletlerarası mahiyetini herkese anlatmıştır.

Ölümünden dört yıl sonra bile Amerikanın en büyük siyaset adamı onun yüksek şahsiyetini heyecanla övmüşlerdir.

Amerikan Hariciye encümeni reisi Tom Konali demiştir ki:

«Ataturkün biyografisini tetkik ederlerdikçe büyük bir devlet adamının en mühim meziyetlerinin basiret, şecaat ve sebat olduğu hakkındaki kanaatim artıyor.

Ataturkün parlak meslek hayatının bütün merhaleleri, onun bu meziyetlere dikkate şayan bir derecede malik olduğunu isbat etmektedir.

Türkiyenin yıkılmış ve cesareti kırılmış olduğu bir zamanda Kemal Atatürk, memleketinin mukadderatını kudretli ellerine alarak basiret, şecaat ve sebatla hareket ederek onu, içinde bulunduğu karanlık müskülât hercümercinden çekip çıkartmış ve reformları ve tahakkuk ettirdiği içtimal terakkî sayesinde ona itibarını iade ettirerek refahını temin etmiştir.

Amerikan milleti, Türkiyenin terakkiyatını sempati ile, hayranlıkla takip etmiştir. Türkiye mukadderatının ehliyet ve kabiliyetini isbat etmiş insanlar elinde bulunduğu görülmektedir. Şuna kaniz ki bir evvüz vukuu halinde bu dürrüst memleketin zimamdarları, onun şeref ve istiklâli müdafaa etmeğe kat'î surette azmetmişlerdir.»

Ayan Hariciye komitesi azasından Gay Jilet de şu beyanatta bulunmuştur:

— Ataturkün basireti, isabetli karar itihazındaki kudreti Türkiyenin istiklâli ve mülk tamamıyetini temin etmiştir. Ataturkün naziri olmanın sevk ve idaresi altında Türkiye, birliğin ve dahili kuvvetini kazanmıştır. Birbirini takip eden islahat, bugünkü modern ve ileri millet haline getirmiştir.

Ataturkün beynelmilî sahadaki basireti de fevkalâde dikkate şayanır. Ataturk cihan sulhunu tehdit eder mahiyette olan Alman ideolojilerini meşum ve hodbinane bularak reddetmiştir. Ataturk, Almanyanın

silâhlanma programını endişe ile deriş eden nadir büyük devlet adamlarından biriydi.

Ataturk ile arkadaşları, Türkiyenin siyasi vaziyetini kuvvetli ittifaklarla zaman altına aldılar. Türkiyenin askerlik bakımından şerefini ve istiklâli müdafaa edebilecek çok kuvvetli bir devlet haline getirdiler.

Ataturk 4 sene evvel öldü. Fakat ruhu hâlâ yaşıyor ve beynelmilî sahnedeki silinmez damgasını bırakmıştır.»

Ayan meclisi Hariciye encümeni azasından Glod Peper şöyle demiştir:

— Ataturk, parlak bir tabiiyeci, uzak görüşlü bir devlet adamı ve cesur bir inkılapçı için gerekli bütün yüksek vasıfları nefesinde toplamıştı. Şöhreti asırlarca hiç şüphesiz solmadan ve silinmeden kalacak devam edecektir.

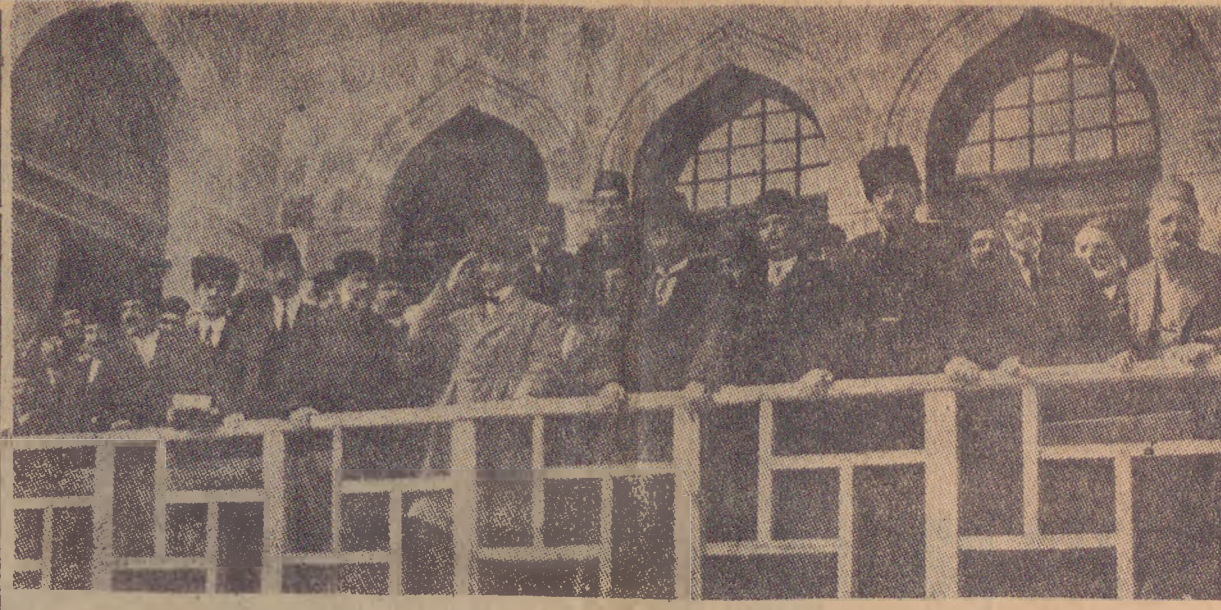
Eski Osmanlı İmparatorluğu parçalanır ve Türkiyenin hayat ve bekası bahis mevzuu olurken Ataturk ile mahir ve bilgili iş arkadaşları, kahraman Türk milletinin hakiki cesherine olan itimatlarını kaybetmediler. Müttekaddim hâdiseler, bunların haklı olduklarını isbat etti. Emniyet teassüs ettikten sonra Türkiye terakkî ve tekâmül yolunda cesur adamlarla yol almağa başladı.

Müessesiler meclisi, Hariciye encümeni reisi Sol Vium şunları söylemiştir:

— Ataturk her zaman hatırlıyacağız. Ataturkten evvel tarihe mal olmuş hiç bir şahsiyet Ataturk kadar m illî hayata k e n d i damgasını vurmak suretile dünyayı hayretler içinde bırakmamıştır.

Ataturk Türkiyede asrî zihniyetin müşahhas bir timsali olmuş ve öyle kalmakta bulunmuştur. Türkiyenin yaşamak ve mevcudiyet hakkının tekml safhalarında Ataturkün enerji ve terakkî aşkı bütün parlaklığıyla belirlemektedir.

Beynelmilî münasebetler sahasında Ataturkün siyasi sağlam temellere dayanmış görünümündedir. Türkiyenin istiklâli hakikile müdafaa kabiliyetinde bulunduğu noktasını kabul ve tasdik için Ebedî Şefle ve Türkiyenin bugünkü idarecileri hemfikir bulunuyoruz. Bu sahadada Türkiyenin, birleşik milletlerin tam müzaheretine itimat edebileceğini düşünmek, bizim için çok cesaret ve memnuluk verici mahiyettedir.

Birinci İnönü zaferinin Ankarada tesidi. Atatürkün Meclis balkonundan görünüşü

Ataturkün görüşüne göre

Siyasî ahlâk

İnsanlığın varlığını kendi şahıslarında görenler bedbaht insanlardır

Ataturk yalnız milletimizin değil bütün dünyanın sevgi ve saygısını kazanmıştır. Kâmil ve azamlı miyastâ müttekâmil bir insan olan Ataturk sulhçu idi ve bütün dünyayı sulh içinde yaşar görmek isterdi.

Onun hakkında milletlerarası beslenen samimî sevgi ve saygı ile siyasi görüşlerine verilen kıymet, kendisine yapılan siyasi ziyaretlerle anlaşılır. Şöyle ki Ataturk, çok kısa bir zaman içinde Afgan, İran, Yugoslavya, İngiltere, Irak, Romanya ve Maveraı Erdün hükümdarlarıyla pek çok Başvekil ve Genel Kurmay reisleri tarafından ziyaret edilmiştir.

Aşağıya nakledeceğimiz sözler, Ataturkün Romanya Hariciye Nazırı sıfatile Ankarayı ziyaret eden Viktor Antonesco ile yaptığı konuşmanın bir kısmıdır. O zamanlar bütün dünya gazetelerinde nesredilen bu sözler Ebedî Şefimizin siyasi ahlâk felsefesini etraflıca göstermektedir.

— Milletleri muahedelerden ziyade hisler besler. Milletler gam ve keder bilmemelidir. Şeflerin vazifesi hayati neşe ve şevkle karşılamak hususunda milletlerine yol göstermektir. Vaktile kitaplar karıştırdım. Hayat hakkında filozofların ne dediklerini anlamak istedim. Bir kısmı herşeyi kara görüyordu, «mademki hiçiz ve sifıra varacağız, dünyadaki muvakkat ömür esasında neşeye, saadete yer bulunmaz» diyorlardı.

«Başka kitaplar okudum. Bunları daha akıllı adamlar yazmışlardı ve şöyle diyorlardı: «Mademki sonu nasıl olsa sıfırdır. Bari yaşadığımız müddetçe şen ve şatır olalım!» Ben kendi karakterim itibarıyla ikinci hayat telâkkisini tercih ediyorum.

Fakat şu kayıtlar içinde bütün insanlığın varlığını kendi şahıslarında gören adamlar bedbahtlardır, Besbelli ki o adam fert sıfatile mahvolacaktır, herhangi bir şahsiyetin yaşadığı memnun ve mes'ut olmadığı için lazım gelen şey kendisi için değil kendisinden sonra gelecekler için çalışmaktır. Makul bir adam ancak bu suretle hareket edebilir.

Hayatta tam zevk ve saadet ancak gelecek nesillerin şerefi, varlığı, saadeti için çalışmakta bulunabilir.

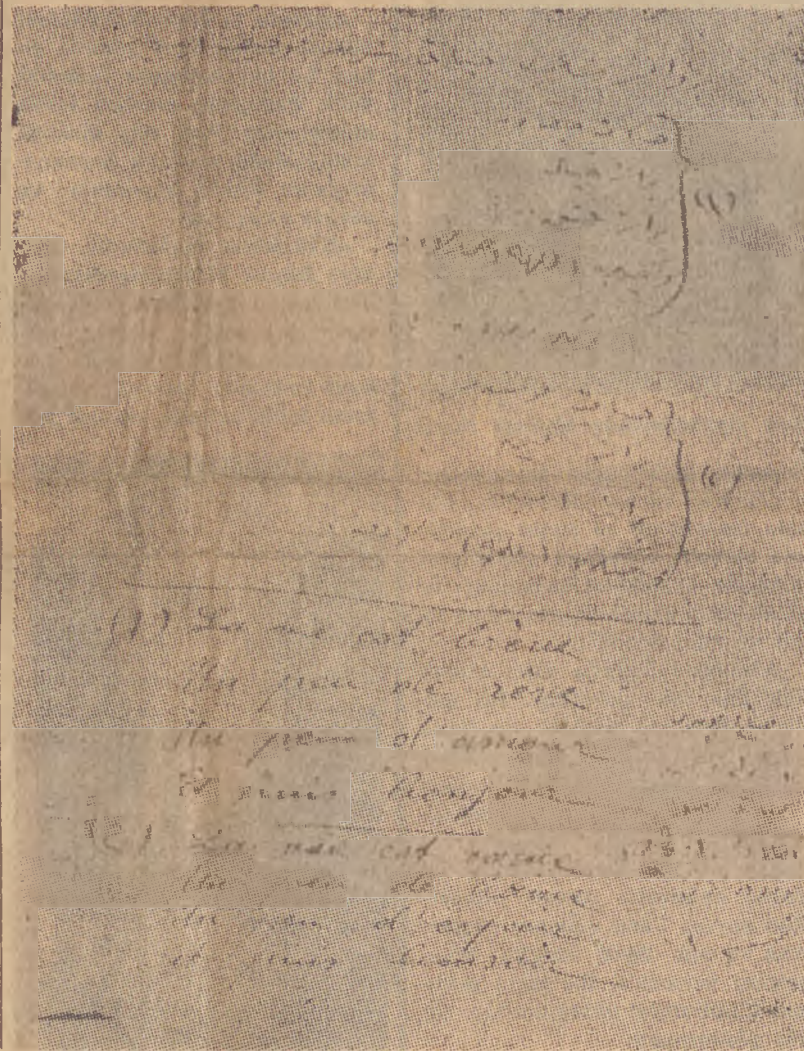
«Bir insan böyle hareket ederken: «Benden sonra gelecekler acaba böyle bir ruhla çalıştığını farkedecekler mi?» diye düşünmemelidir. Hatırla mes'ut olanlar hizmetlerinin bütün nesillerle meçhul kalmasını tercih edecek karakterde bulunanlardır.

«Herkesin kendine göre bir zevki var. Kimi bahçe ile meşgul olmak, bazı çiçekler yetiştirmek ister. Bazı insanlar da adam yetiştirmekten hoşlanırlar. Bahçesinde çiçek yetiştiren adam birşey bekler mi? Adam yetiştiren adam da çiçek yetiştirendeki hislerle hareket edebilir. Ancak bu tarzda düşünen ve çalışan adamlardır ki memleketlerine ve bunların istikbaline faydalı olabilirler.

«Bir adam ki memleketin ve milletinin saadetini düşünür o adamın kıymeti birinci derecededir. Esas kıymeti kendine yerer ve mensup olduğu millet ve memleketi ancak şahsiyeti ile kaim gören adamlar milletlerinin saadetine hizmet etmiş sayılamaz. Ancak kendilerinden sonrakileri düşünebilenler, milletlerini yaşamak ve ilerletmek imkânlarına kavuştururlar. Kendi gincinde terakki ve hareket durur zarnetmek bir gâflelettir.

«Şimdiye kadar bahsettiğim noktalar ayrı ayrı cemiyetlere aittir. Fakat bugün bütün dünya milletleri aşağı yukarı akraba olmuşlardır ve olmakla meşguldürler. Bu itibarla insan mensup olduğu milletin varlığını ve saadetini düşünmelidir.

Atadan bir hâtıra

Yukarıda klişesini gördüğünüz yazı, Mustafa Kemal Sofyanık Salih Bozok'a gönderdiği bir mektuptan alınmıştır. Bu yazıda Ataturk bir Fransız şairinin hayat hakkındaki bir şiirini tercüme etmiştir. Fransızcası şudur:

1 — La vie est brève
Un peu de réve
Un peu d'amour
Et puis bon jour

2 — La vie est vaine
Un peu de haine
Un peu d'espoir
Et puis bon soir

Bunları Mustafa Kemal, tercüme ederken «Bir Fransız şairi hayatı şöyle tasvif ediyor» diyor:

1 — Hayat kısadır
Biraz hayal
Biraz aşk
Ve sonra Allaha ısmarladık

2 — Hayat boşdur
Biraz kin
Biraz ümit
Ve sonra Allaha ısmarladık

Ve Salih Bozok'a tavsiye ediyor: «Salih bunları ezberle ve sen hayatı nasıl anlarsın ona göre bunlardan birisini benimse!»

refahını düşünmeli ve kendi milletinin saadetine ne kadar kıymet veriyorsa bütün dünya milletlerinin saadetine hizmet etmeğe elinden geldiği kadar çalışmalıdır.

«Bütün akıllı adamlar takdir ederler ki bu vadiye çalışmakla hiç bir şey kaybedilmez. Çünkü dünya milletlerinin saadetine çalışmak diğer bir yolda kendi huzurunu, saadetini temine çalışmak demektir. Dünya ve dünya milletleri arasında sükûn, vuzuh ve iyi geçim olmazsa bir millet kendisi için ne yaparsa yapsın huzurdan mahrumdur. Onun için ben sevdiğime şunu tavsiye ederim: Milletleri sevk ve idare eden adamlar, tabii evvelâ kendi milletlerinin mevcudiyet ve saadetlerinin «mîli olmak isterler. Fakat aynı zamanda bütün milletler için aynı şeyi istemek lazımdır. Bütün dünya hâdiseleri bize bunu açıklar: Açığı isbat eder. En uzak zannettiğimiz bir hâdisenin bize bir gün teması emtiyeceğini bilemeyiz. Bunun için beşeriyetin hepsini bir vücut ve bir milleti bular bir uzvu addetmek icap eder. Bir vücudun parmağının ucundaki acıdan diğer bütün

cek birşey beklemem. Beklemeğe de lüzum yoktur. İşte bu sükûnet içinde bütün dünyayı mütalâa etmek fırsatı bizedir. «Dünyanın falan bir yerinde bir rahatsızlık varsa bana ne» dememeliyiz. Böyle bir rahatsızlık varsa tıpkı kendi aramızda olmuş gibi alakadar olmalıyız. Hâdiseler ne kadar uzak olursa olsun bu esastan şaşmamak lazımdır. İşte bu düşünüş insanları milletleri ve hükümetleri hobbîlikten kurtarır. Hodbinlik şahsî olsun, millî olsun daima fena telâkki edilmedir.

«O halde konuştuklarımızdan şu neticeyi çıkaracağız: «Tabii olarak kendimiz için bütün lazım gelen şeyleri düşüneceğiz ve icabını yapacağız. Fakat bundan sonra bütün dünya ile elâkadar olacağız. Bu mü nasebete şunu da söyleyeyim: Ben düşündüklerimi sevdiğime oldu-ğu gibi söyleyim. Aynı zamanda lüzumlu olmayan bir sırı kalbine taşımak iktidarında olmayan bir adamım. Çünkü ben bir halk adamıyım, ben düşündüklerimi daima halkın huzurunda söylemişim. Yanlışım varsa tashih eder. Fakat şimdiye kadar

ATAMIZI TAVAF

Bu milletin melâlini söyler, derin derin; Derya önünde çırpınarak Dolmabahçenin.

Gönliimde eski hatıralar, eyledim tavaf; Artık o doğmuyor diye muzlimdi her taraf.

Çamlar hüznü, yollara düşmüş söğüt, çınar; Yaprak döküp huzura kapanmıştı sonbahar.

Mermerli methalin ona lâyük vakarı boş; Heyhat o muhteşem kapının intizarı boş.

Sessiz nöbetçiler de heyulâ dolaşmada; Her yerde bir kederli muamma dolaşmada.

Susmuş bütün saray nefes alamaz izdiham; Son uykusunda tek rahat etsin diye Atam.

Son uykusunda öyle mi bir devir uyandıran; Bir irka can veren Ataturk adlı kahraman.

Düşün olur mu toprağa göçmüş cihan gibi; Sönsün o mavi gözler bir aşuman gibi.

Süssün o mavera konuşan madeni sada; Dursun olur mu hikmete bir fahr olan zekâ?

Sözler ki çağlayıp köpüren bir pınar gibi; Hisler ki şahlınam atılan dalgalar gibi.

Atiye, hale, geçmişe her anda bir temas; Bin türlü ihtisâs ile, bin türlü ihtiras.

Milyonla halkı cezb ile mihrak olan zekâ; İfratı, hadsi, vecdi, tezadile bir deha..

Bir meş'aleydi, neşesi her bezme nur olur; Bir harikayı; benliği bir mülkü doldurur.

Cismile pek güzeldi ve ruhile devdi o; Bir yıldırım, bir müttekâsif alevdi o.

Eyvah o varlığın bize kalmış fesanesi; Yastıkta bir ışık yele, arslan nişanesi.

Karşımda servilik ve gurubun vuran alı; Göklerde şimdi Çaukayamın şanlı kartalı.

Ey nam olan zafer yaratan, inkılap açan; Ey yol veren hükümleri tarihe bir zaman.

Ey eski kahramanları geçmiş asırların! Gazîye ihtiram ile kalkın ve toplanın.

Saf bağlayıp selâma durun hep! O'dur gelen; Türk irkinin muhabbeti üstünde yükselen

Ölmez, evet gönüllere heykel kuran Atam; Lâkin nedir içimdeki payansız inhidam?

İBRAHİM ALAEDDİN

Yakup Kadrinin KİTABINDAN Parçalar

Kahramanlığı:

★ Harp dehalarından bahsedilirken daima en büriz bir örnek olarak ileriye sürülen Napoleon Bonapart'ın askerî hayatının bir çok zaferlerle dolu olduğu kadar, bir sürü mağlubiyetlerle de yüklü bulunduğunu bilmeyen kimse yoktur.

Buna mukabil, Türkiyenin son harp tarihi General ve Mareşal Mustafa Kemal tek mağlubiyetini ve tek bir hatasını kaydetmemektedir. Devlet kurucusu ve siyaset eri olarak ise, Fransız imparatoru, birinci Türk Cumhuriyeti'nin yanında bedbaht bir çücedir. İnkılapçılık sahasına gelince, onu, gene eşsiz bir şahsiyet olarak telâkki etmek ıztıranla kalıyor. Birçok ecebî müellifler Mustafa Kemal ile Lenin arasında bir paralel yapmak istemişlerdir. Hiç şüphesiz ki Lenin büyük bir inkılapçı idi. Fakat, Lenin, Mustafa Kemal gibi kendi ideolojisini kendisi bulmuş; kendi taktiğini kendisi tesbit etmiş, yitkiği kadar ve yitkiğinden fazlasını yapmış bir ihtilâlcî değildir.

★ Bir ecebî muharrir anlatıyor: «Bu büyük «ressusciteur» (ö-lüye can verici) bir gün bana Peparapala'sın salonlarında görüldü. Otelci ona bazı ecebîlerle görüşme fırsatları hazırlıyordu. Bende bu mülâkattan yalnız sert bir sükûtlüğün, bir astragan kalpağın ve bir «asimetrik» bakışın hatırasını kaldı. O zamanlar benimle beraber bulunanlar, bana, son günlerde hatırlattılar ki, muvakkaten gözden düşmüş bu generalin yanından ayrılırken «Bu adam ya bir deli, ya bir dâhidir» demiştim. Hiç şüphesiz bu kısa görüşmenin bende bıraktığı iç sıkıntısını ancak bu sözlerle örtbilmişim. Demek ki bir büyüklüğün önünden hiçbir şey görmezsiniz geçip gittim.»

★ «..... Diyeblirlik ki, onun kendine nefsi ve nefsanîyetine karşı ciddi, muhibti tizerindeki azmi ve atıl maddeyi itip, kimidatıp hareketi getirici çehdi ömrünün son yıllarına kadar devam etti.

★ (Ataturk) yolunu kesmek iste-

tese yapmazdı? Ve niçin yapmazdı? Çünkü o, kudret ve heybetini sinirlerinden ve adalesinden alınır kahraman değildi. Çünkü, onun kahramanlığı Prometenin ulûhiyeti gibi sırf akıldan, zekâdan, ruhtan gelen insanî ve spirîtüel bir kahramanlıktı.

Dâhiliği

★ Hiçbir ferd mensup olduğu millette onun kadar kaynaşmış birleşmemiştir. Milletin bütün ıztıraplarını kendi vücudunda hissetmiş; milletin neyi istediğini, neyi istemediğini, ne düşünüyüp, neden şikâyet ettiğini kendi beyinini hareketlerinde ve kendi vicdanının fe-veranlarında keşfedip anlamıştır.

Devlet kuruculuğu

★ O her şeyden evvel dünyaya bir devlet reisi olarak geldi. İnsanları sevk ve idare etmek hünerini o hiçbir kitaptan öğrenmedi. Bu bilgi ve haslet ile doğdu...

★ «..... Bu kadar insanî, bu kadar medeni bir inkılap hâdisesine cihan tarihinde ilk defa rastgeliyoruz. Mustafa Kemal, harp tekniklerinde olduğu gibi ihtilâlcî tekniklerinde de yekta ve emsalsiz bir «tacticien» idi. Lenin de dahil olmak üzere, bütün harp sonrası inkılapçıları İlderberinin hiçbirisi bu sahada onunla boy ölçüşemez.

★ Ataturk bir diktatör değildi. Bir inkılapçı devlet kurucusu idi ve o hiçbir vakit «Ben böyle istiyorum; böyle olacak!» demedi. «Millet böyle istiyor, böyle yapacağız» dedi.

Milliyetçiliği

★ O, Türk milletinin daima tektikte, uyanık şuru idi. Türk milleti onda tek bir adam haline inkılap etmişti. Bütün hassasiyeti, bütün dehası, bütün enerjisi millî faaliyetlerimizin bir bulâsası gibi idi.

Askerliği

★ Evet, Ataturk sapına kadar askerde, fakat militarist değildi.

Ataturk'ü Ankarada karşılarken

Gene on beş sene evvel gibi Gazi geliyor;
Gene on beş sene evvelki kadar yükseliyor;

Gene başlarında oturmuş gene göklerde başı;
Yıldırımlar gene bir eski silâh arkadaşı.

Ölümün bitmiyen ufkunda yatarken gene sağ;
Bir avuç toprak olurken gene yüksek gene dağ.

Gene bir memleketin satveti bir tek emeli;
Koca bir vüddü tutarka genç, sapsağlam, eli.

Çürüyen göğsü için takı zaferler gene dar;
Gene sağdır, gene sağlamdır. O hem dünkü kadar.

Ona mateme... Hayır sade taabbüde eğil
Ölüdür, doğru, fakat öldüğü hiç belli değil.

MİTHAT CEMAL

ATATÜRK

ve

DEMOKRASİ

Atatürk, milletin birden fazla parti ile daha iyi idare edileceğine kanıdı

Yenilmez bir komutan, dünya çapında bir inkılâpçı ve nihayet eşsiz bir insan olan Atatürk'ün en mühim vasfı hiç şüphesiz, ki demokrat ve garp mânâsı ile demokrasiyi tamamen kavramış olmasıdır.

Politika hayatına ilk girdiği günden, çok sevdiği Türkiyesine ve kurduğu Cumhuriyete gözlerini ebedi surette kapadığı son âne kadar Atatürk, millî hâkimiyeti her kuvvetin üstünde görmüş ve eşsiz zafer ve muvaffakiyetlerini ancak ve ancak halktan almış olduğu kuvvetle sağlamıştır.

Daha henüz genç bir subay iken o, Türk milletinin halâs ve refahını demokraside sezmiş ve bu sezişini zamanın müşkül şartlarına rağmen ihlas etmekten çekinmemiştir.

Mensup olduğu İttihat ve Terakki Cemiyetinin ancak tam bir demokrasi ruhu ile hareket etmek mecburiyetinde olduğunu anlayan ve bunu arkadaşlarına anlatmaktan çekinmeyen ilk ve yegâne insan, Atatürk'tür.

İttihat ve Terakki Cemiyetinin Selânik kongresinde, ordunun iyasetten çekilerek talim ve terbiye ile meşgul olmasını, cemiyetin halkın itimat ve muhabbetini kazanmak ve feraatında halk hâkimiyetine yer vermek suretilerine bir hareket hattı takip etmek zaruretinde olduğunu açığa vuran yine Atatürk'tür.

İttihat ve Terakki Cemiyeti ile olan münasebetlerinde, Atatürk'ün her vesile ile halkın itimat ve muhabbetine olan giddetli ihtiyacı ve lüzumdan bahsettiğini görüyoruz.

Mülharekenin çok elim ve kararlılık günlerinde Atatürk'ün, Şişli'deki evinde vermiş olduğu kararı bugün artık kat'î olarak hatırlıyoruz: Hâkimiyeti milliyete müstenit, bilâkayd-ü şart müstakmil yeni bir Türk devleti tesis etmek.

Türk milletini uğradığı hezimet ve haksızlıktan kurtarmak ve ona, dünya tarihinde müstahak olduğu şerefleri mevkîi temin etmek için 19 Mayıs'ta Samsuna ayak basan Atatürk, kendisine yegâne müzahir olarak millî hâkimiyeti ele almış, millî hâkimiyete güvenmişti. 8/9 Temmuz 335 yecesi Erzurum'da, kendisine tevcih edilmiş olan ordu müfettişliğinden ve askerî meslekten istifa etmek suretilerine halk arasına karışan Atatürk, bu hareketindeki cesareti hiç şüphesiz, ki halk hâkimiyetinin sonu olmayan ilâhî kuvvetine inanmış olmasına borçludur.

Erzurum'da toplanan ilk kongre, kabul etmek mecburiyetindeyiz, ki her şeyden evvel Atatürk'ün bir eseridir.

On dört gün devam eden ve bir çok şiddetli münakaşalara sahne olan Erzurum kongresini müteakip neşir ve tamin olunan beyan nameden öğreniyoruz, ki Kuvayı Milliyeyi âmil ve iradeî milliyeyi hâkim kılmak esastır. (Beyanname madde 3).

Erzurum kongresinden Sivas kongresine kadar geçen zamanı ve hâdiseleri tektik edecek olursak görürüz, ki Atatürk, zamanın çok müşkül şartlarına rağmen başlı başına hiçbir karar itihaz etmemiş ve Türk milletine iradesi haricinde hiçbir fikir ve müessesese tahmil etmemiştir.

İstanbulun işgali ve teşri vazifelerinin devamına imkân kalmıyan bir kısım milletvekillerinin İstanbuldan kaçarak Anadoluya iltihakı üzerine Atatürk'ün Ankara'da bir Meclis teşkiline karar verdiği malumdur.

Atatürk bu kararını vermeden evvel birçok vâli, komutan ve arkadaşları ile istişarede bulunmuştur. İstişarelerini müteakip valiliklere, müstakil sancaklara ve kolordu komutanlarına, heyeti temsilîye namına imzalamış olduğu telgraf Atatürk'ün, demokrasi esaslarına ne kadar sadık bir insan olduğunu belirtmesi bakımından bilhassa şayanı dikkattir.

Atatürk bu telgrafında, Ankara'da toplanacak ve fevkalâde salâhiyeti haiz bulunacak olan Meclisin, umuru milletî tedvir ve mürakabe edeceği, İttihat'ın gizli

Eşsiz kahraman Atatürk'ün Samsunu ziyaretlerinde alınmış resmi

Yazan:
Hüsnü Hamit KOPTAGEL

lunacağı, oyların Meclis tarafından üyeleri arasından seçilen iki âza tarafından ve Meclis huzurunda tasnif olunacağı zikrolunarak diğer hususlar tamin olunmaktadır.

Ankara'da teşekkül edecek olan Meclisin umuru millî tedvir ve mürakabe etmesi keyfiyeti, hiç şüphesiz, ki demokrasinin değişmez bir esasidir.

Oyların gizli verilerle, Meclis azası arasında müteahap iki kişi tarafından Meclis huzurunda tasnif edilmesi esasî bilhassa şayanı dikkattir.

Millî mücadelenin en buhranlı zamanında Heyeti Temsilîye Reisi Atatürk'ün yerinde ve basiretli bir kararı üzerine 23 Nisan 1338 günü toplanan Büyük Meclis millî hâkimiyeti fillen ilân etmiştir.

Bilâhare, yine Atatürk'ün bir eseri olarak 20 Ocak 1337 tarihinde kabul olunan 85 sayılı Teşkilâtî Esasîye kanunumuzla hâkimiyetin kayıtsız ve şartsız milletle olduğu, idare usulünün halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idaresine esasına dayandığı, icra kudret ve teşri salâhiyeti milletin yegâne ve hakikî mümessili olan Büyük Millet Meclisinde toplandığı ilân edilmiştir. İlk Büyük Millet Meclisinde bir çok gruplar görüyoruz. Tesanüt grubu, İstiklâl grubu, Müdafaa-i Hukuk zümresi, Halk zümresi ve İslahat grubu namı olan bu gruplardan başka, hususî maksatlarla

Millî Hâkimiyet

ve

Atatürk

Birinci Büyük Millet Meclisi feshedilip yeni bir İttihat yapılarak İkinci Büyük Millet Meclisi kurulduğu zaman, Gazi Mustafa Kemal bir beyannameyi intişar etti.

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri namına çıkan bu beyannameye şimdiki Halk Partisinin esasları tesbit olunuyordu. Parti için direktif mahiyetinde olan bu beyannameye şu sözleri heyecanla ve zevkle okuyalım:

«Hâkimiyet milletindir. Türkiye Büyük Millet Meclisinden başka hiç bir makam, millî mukadderata hâkim olamaz. Bütün kanunların tanziminde, her nevi teşkilâtta idarenin alelûmum teferruâtında, umumî ter-

biyede, iktisadiyatta millî hâkimiyet esasları dahilinde hareket olunacaktır. Salta taatın ilgası hakkındaki karar değişmez düsturumuzdur.»

Bu sözler Atatürk'ün geniş demokrasi anlayışının en güzel bir ifadesidir.

Yüce Atatürk

O nun ölümü ile dünya barışı kayboldu. İnsanlığın saadeti söndü

Hazin gün yaklaştıkça her Türkün kalbine canlanan acıyı seneler hafifletmiyor... Endişe içinde beklenen halka felâket haberini veren Dolmabahçe'deki sancağın matemî inşinden sekiz yıl geçtiği halde her sene aynı günde saatın dokuzu çalışını tıpkı bir ölüm çanı gibi gözlerimiz yaşı, kalbimiz ezgin dñliyor.

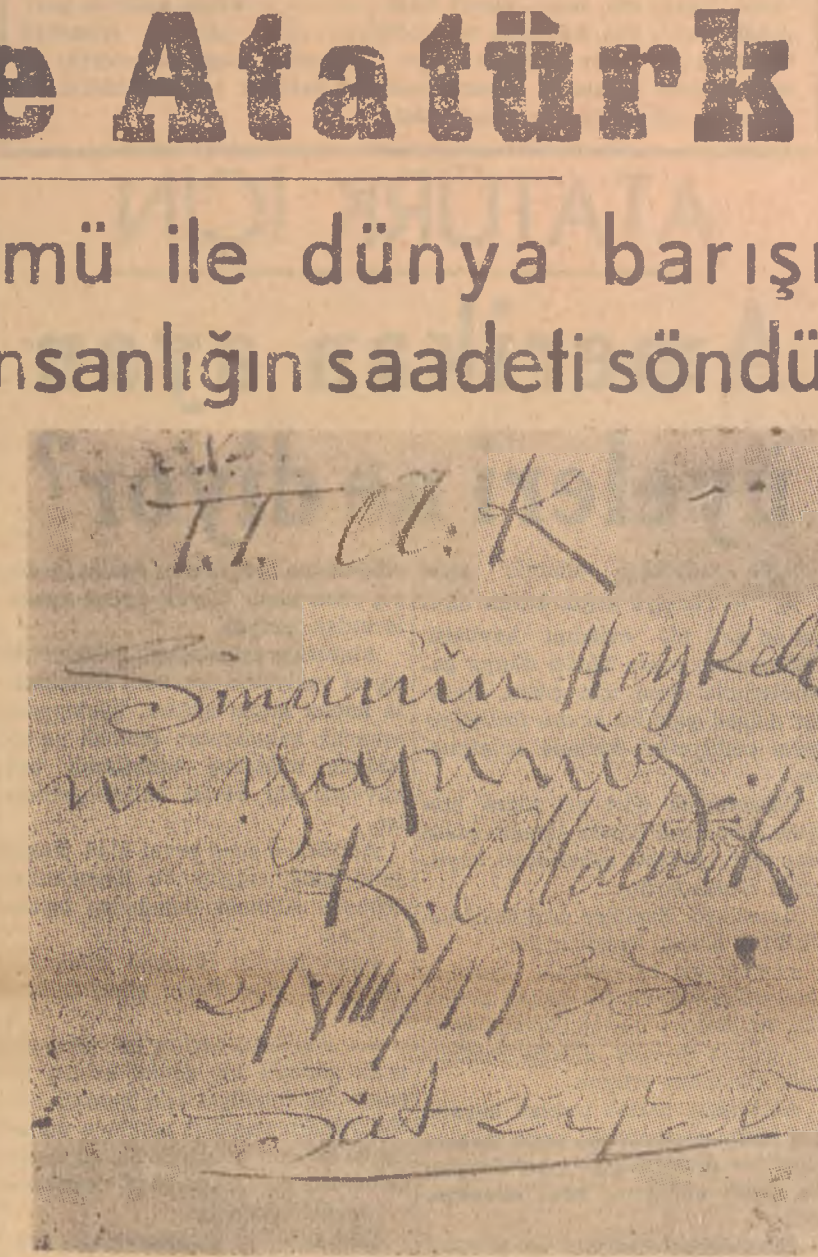
Dehasını cihanın alkışladığı dünyanın en büyük adamı o saatte gözlerini yummuştu...

Atatürk'ün ölümü yalnız yurdumuz için bir matem olmadı. Her yanda tesiri görüldü. Onunla beraber dünya barışı da kayboldu. İnsanlığın saadeti söndü.

O, yeryüzünü aydınlatan bir meşale idi. Mânevî kuvveti ile mücadelerle önlendi. Ölümünden sonra, tarihin bir eşin daha görmediği en kanlı boğuşmayı yaşadık. Dinamik enerjisi ile Türkiyenin dış politikasını Avrupada barışı yaşatacak tarzda gütmüştü. Savaş inceliklerinden hiç birinin onca bir sırrı olmayan, denemiş cesareti herkesce takdir edilen Mustafa Kemal silâhı çarpışmaları en az isteyen adamdı. İstiklâl Harbine şahsî ihtirasları tatmin etmek için değil, bir ülkeye varmak, devletin temellerini kuvvetlendirmek için atılmıştı. Uzaklarda gördüğü bu ülkü göklerden gelen bir ışık gibi ona amacını göstermişti. Yürürken gözüne bin boş hayal görürdü. Sayısız güçlükler önüne dikildi. Fakat o bunların hiç birine bakmadan, hiç birisinde durmadan gayesine ulaşmak için ilerledi. Sağlığını sarsılmasından çekinmedi.

Her şeyden fazla sevdiği yurdunu zincirlemiş esir görmek dayanılmaz acılar veriyordu. Yalnız bağımsız milletlere değil, nefes alınının ölümlü başkasının elinde olmayan gök kubbenin altındaki hür kuşlara bile gıpta ettiği zamanlar olmuştu. Onun için hürriyet devletlerin istirahtı, zenginliği ve şerefi idi. Sonunda vatan sevgisi ile tek mil zorlukları yendi. Vatani yabancılardan ve içinden kemiren unsurlardan kurtararak, ona kudretli uçuşunu uşuz bucaksızlığa yayan bir kartal hürlüğü verdi.

Zaferi ile sevgisi arttı. Kalbler ona bağlandı. Yaradılış üstü bu adam uyandırdığı heyecandan faydalanarak kendini halife ilân edip bütün müslümanların mânevî efendi olabileirdi. Fakat kendine denk bir başkasına tahammül edemiyen müteahkim, mağrur adamlardan değildi. Bir mefkûre için, kardeşlerini zulüm ve baskından kurtarmak... Zin cirlenini kırmak... Eğik başlarını kaldırmak... Bükük dizlerinin doğrultmak... Emniyet ve neşeyi yeniden getirmek... Yeryüzünde Türklere de bir vatan sağlamak için savaşmıştı... Prensiplerine aykırı hareketi düşünmedi bile... Hep sonsuz bir aşkla bağlandığı vatanını, içinde bulunduğu acıklı durumda kurtarmak için çalıştı. Demokratik fikirlerle yaşadığı için yurdun selâmetini Cumhuriyette buldu. Atılışlarını hiç birşey önleyemedi. Geniş vukufu ile eski rejimin köhne taraflarını bularak, kaybedilmiş zamanı telâfi etmek, ilerlemiş memleketlerle yurdumuzu ayıran derin hendeği doldurmak emeli ile kök salmış eski âdetleri bir gün içinde ortadan kaldırmakta tereddüt etmezdi. Her şeyin hasta tarafını ve verilecek ilâcını vaktinde sezer, yarayı dağılmak için en çüretli çarelere başvurun. müteassıpların düşmanlığına çekerek hayatını tehlike-

Tarihi bir vesika: Atatürk'ün Sinanın heykelinin yapılması için el yazıları ile verdikleri direktif. Fakat bu direktifin üzerinden uzun yıllar geçtiği halde hâlâ Sinana bir heykel yaptırılmadı.

Yazan:
Hüsamettin ÜLSEL

yalnız vatan vardı. Uğrunda ölme-yi mutlu sayardı. Yolunda kendini fedaya her zaman hazırdu. Vatani için hayatını tehlikelere attığı meydanları sayabilir miyiz?

Gelecekteki olayları evvelden tahmin eden bu dâhi, hâdiselerle sürüklenmeyi beklemezdi. Onlardan ileri gider, icabında onlara yollarını de-ğıştirtirdi.

Atatürk yalnız bir ıslahatçı, bir devlet reisi, bir general değil, bunların üstünde kâbına varılmayan bir yaratık anlatılmayan birşeydir... Hiç bir fanî, hilkatın bu kadar çeşitli mevhibesini bir arada nefsinde toplayamamıştır. Uyanık zekâsı ile en ufak hâdiseleri bile takip eder, doğurucu faaliyetine geçer, gündüzler yetmezdi.

Tarı ona bu yenilmez kuvveti te-yurdunu kurtarmak için bahşetmişti. Çiçek yaprakları arasındaki bir damla şebnem gibi kalberde belir-siz duran ümidi canlandırın ve hakikat yapan odur.

Bugün mes'ut annele, kızlarına: İlk gençliğimiz gözyaşı ve elemle geçti. Korkulu endişelerle sarsıldı. Yüzümüzdeki bu çizgiler o üzünü ve felâketlerin eseridir... Çocukluğumu şükün içinde geçiren sizler, bütün tazeliğinizi muhafaza ediyorsunuz. Nefesi andıran bahar rüzgârlarının kırıştıramadığı deniz kadar düz yüzünüz var. Bu saadeti tattırmanın ruhu şadolsun ediyorlar.

Atatürk'ü öven Türk yabancılara birşey öğretmiş olmaz. Ona yaklaşmak arzusunun beslememiş hiç bir yabancı devlet şefi, tek bir yabancı politika adamı yoktur.

Seneler geçebilir, onu tanyanlar ölür fakat kurtarmış olduğu milletin kalbinde (O) her zaman yaşayacaktır. Her düşünen onu takdis eder.

Gece ve gündüz, yıldızlar ve güneş esrari lisanlarla hep onu te-yurdunu kurtarmak için bahşetmişti. Çiçek yaprakları arasındaki bir

Atatürk'ün Meclis kütüphanesinde konuşması